

Inspectie Jeugdzorg
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Toetsingskader Verantwoorde Hulp voor Jeugd

Nieuwe toetreders

Toetsingskader
Verantwoorde
Hulp voor Jeugd
Nieuwe toetreders

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Toetsingskader Verantwoorde Hulp voor Jeugd	5
Uitvoering hulp	5
Veiligheid	6
Leefklimaat	7
Cliëntenpositie	8
Bestuurlijke organisatie	9
3. Definities	10

1. Inleiding

Het toezicht voert de inspectie uit aan de hand van het toetsingskader *Verantwoorde Hulp voor Jeugd*.

Het toetsingskader is gebaseerd op de vigerende wet- en regelgeving, de kwaliteitskaders uit het veld en de richtlijnen van professionals voor verantwoorde jeugdhulp. Het toetsingskader bestaat uit vijf thema's: Uitvoering hulp, Veiligheid, Leefklimaat, Cliëntenpositie en Bestuurlijke organisatie. Elk thema is uitgewerkt in een aantal criteria en verwachtingen. Er zijn sets met kernverwachtingen voor nieuwe toetreders in de jeugdhulp, Jeugdhulp zonder verblijf, Jeugdhulp met verblijf en Gesloten Jeugdhulp.

In deze specifieke toetsingskaders toetst de inspectie altijd als ondergrens het thema veiligheid, aangevuld met verwachtingen die 'het hart' van de jeugdhulp vullen: de positie van de cliënt, de uitvoering van de hulp en enkele verwachtingen die de inspectie op basis van haar speerpunten selecteert.

Deze verwachtingen zijn de kernverwachtingen en kunnen aangevuld worden met andere verwachtingen uit het toetsingskader VHJ.

2. Toetsingskader Verantwoorde Hulp voor Jeugd

Wat toetst de inspectie specifiek?

Uitvoering hulp

Jeugdigen krijgen de hulp die zij nodig hebben om zich onbedreigd te kunnen ontwikkelen.

Wanneer is het goed en waarom is dit belangrijk?

Professionals bieden passende hulp.

In navolging van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) en de Jeugdwet, hebben jeugdigen het recht op een onbedreigd leven en ontwikkeling. Het bieden van passende hulp aan jeugdigen en hun ouders draagt er aan bij dat een jeugdige zich onbedreigd kan ontwikkelen op alle leefgebieden. De eigen kracht van jeugdigen, hun ouders en hun netwerk is het vertrekpunt voor passende hulp¹. Daarnaast is hulp alleen passend als deze wordt afgestemd op de achtergrond en reële behoefte van jeugdigen en hun ouders².

Waarom kun je dat zien?

› Professionals bieden hulp die aansluit bij de relevante ontwikkelingstaken van de jeugdigen en de problematiek van de jeugdigen en hun ouders.

Professionals betrekken jeugdigen en hun ouders bij de hulp.

Op grond van artikel 12 van het IVRK hebben jeugdigen het recht om gehoord te worden en dient aan hun mening vervolgens passend belang te worden gehecht, in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en ontwikkeling. Jeugdigen vinden het belangrijk dat zij en hun ouders betrokken worden bij de hulp³. Het actief betrekken van de jeugdigen en hun ouders bij de hulp bevordert daarnaast de snelheid van het behalen van de beoogde doelen en resultaten. Door de jeugdige en de ouders te respecteren en serieus te nemen tijdens de uitvoering van de hulp, wordt de kans op het behalen van de gestelde doelen en de beoogde resultaten vergroot.

› Professionals werken met een plan dat door of in overleg met de jeugdigen en hun ouders is opgesteld.

¹ Artikel 4.1.2 en 4.1.3, lid 2 van de Jeugdwet verplicht de jeugdhulpverlener om te werken op basis van een door de jeugdige en zijn ouders, eventueel samen met familie, vrienden en anderen die tot de sociale omgeving behoren, opgesteld familiegroepsplan of, als daarvan wordt afgezien, met een plan waarover is overlegd met de jeugdige en de ouders en dat is afgestemd op de behoeften van de jeugdige.

² Zoals opgenomen in de Jeugdwet, artikel 4.1.1.: lid 1, en de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg, artikel 2: lid 1.

³ In de Q4C-Kwaliteitsstandaarden komt het belang van het betrekken van jeugdigen en ouders bij de hulp in diverse standaarden tot uitdrukking. Zo vinden jeugdigen het belangrijk dat zij zelf kunnen bepalen wat er met hen gebeurt (standaard 1), dat ze hulp krijgen bij de keuzes die ze moeten maken (standaard 2), dat ze goed geïnformeerd worden (standaard 3) en dat pleegouders en professionals naar hen luisteren en hen serieus nemen (standaard 12).

Wat toetst de inspectie specifiek?

Veiligheid

Jeugdigen worden beschermd tegen gevaren die hun ontwikkeling bedreigen.

Wanneer is het goed en waarom is dit belangrijk?

Professionals houden goed zicht op de veiligheid van jeugdigen.

Jeugdigen hebben het recht op bescherming tegen blootstelling aan onveilige situaties. Dit wordt benadrukt in het IVRK en de Jeugdwet. Het is van belang dat een onveilige situatie voor jeugdigen zo snel mogelijk wordt onderkend. Dit betekent dat professionals altijd moeten nagaan of de jeugdige op een veilige plek verblijft. Niet alleen een fysiek veilige plek, maar ook een plek die voldoende sociaal-emotionele veiligheid biedt. Als professionals aandacht hebben voor de veiligheid en de sociale omgeving van de jeugdigen kunnen zij signalen over mogelijk risicovolle situaties vroegtijdig opvangen. Daarnaast wordt de kans op blinde vlekken kleiner op het moment dat professionals veiligheidsrisico's samen met collega's en indien nodig multidisciplinair beoordelen.

Professionals beperken de veiligheidsrisico's voor jeugdigen.

Een veilige plek om op te groeien is een basale behoefte van jeugdigen. In het IVRK is opgenomen dat jeugdigen het recht hebben op bescherming tegen alle vormen van lichamelijke en geestelijke mishandeling en verwaarlozing, zowel in het gezin als daarbuiten. De jeugdhulp en de beschermende maatregelen moeten hiervoor zorg dragen door de hulp zo aan te bieden dat veiligheidsrisico's zijn beperkt. Daarnaast moet de jeugdhulp zelf ook veilig zijn. Als er zich onverhoopt toch een onveilige situatie voordoet, is het van belang dat professionals direct actie ondernemen waardoor er zo snel als mogelijk weer een voor de jeugdige veilige situatie ontstaat.

Waarom kun je dat zien?

- › Professionals hebben een actueel beeld van de veiligheid van de jeugdigen.
- › Professionals schatten de veiligheidsrisico's van de jeugdigen systematisch in.

- › Professionals treden bij acute onveiligheid actief op.

Wat toetst de inspectie specifiek?

Leefklimaat

Jeugdigen verblijven in een aandachtvolle omgeving.

Wanneer is het goed en waarom is dit belangrijk?

De fysieke leefomgeving is van goede kwaliteit.

Als een jeugdige niet thuis kan wonen en elders verblijft, moet de jeugdige, in navolging van het IVRK en de Jeugdwet, extra worden beschermd. Jeugdigen hebben recht op een schone en veilige leefomgeving. Tevens hebben zij recht op een omgeving die bij hun leeftijd en fysieke gesteldheid past. Jeugdigen vinden het belangrijk dat ze wonen op een plek waar ze veilig zijn en waar ze zich thuis voelen⁴. Het is van belang dat jeugdigen tevreden zijn met de woonsituatie zodat ze het, gezien de omstandigheden, als een zo normaal mogelijke woonsituatie beleven. Net zoals jeugdigen die thuis wonen, is het belangrijk dat zij invloed op de inrichting hebben en persoonlijke spullen veilig op kunnen bergen⁵. Volgens internationale richtlijnen moeten de faciliteiten die voorzien in residentiële zorg kleinschalig zijn en georganiseerd worden rond de rechten en behoeften van de jeugdige⁶.

Waarom kun je dat zien?

- › De fysieke leefomgeving is schoon, passend en veilig.

Het leefklimaat is passend bij de jeugdigen.

Als een jeugdige niet thuis kan wonen, is het van belang dat de vervangende woonsituatie van dusdanige kwaliteit is, zodat de jeugdige zich zo optimaal mogelijk kan ontwikkelen. Hiervoor is het nodig dat in belangrijke behoeften van jeugdigen wordt voorzien, zoals warmte, zich welkom en geaccepteerd voelen, gezien en gehoord worden en ruimte krijgen om grenzen te verkennen en te worden wie je bent. Jeugdigen voelen zich meer verantwoordelijk voor het leefklimaat als ze ook betrokken worden bij het opstellen van de huisregels en het kiezen van activiteiten⁷. Jeugdigen willen een gewoon leven dat zo veel mogelijk lijkt op het leven van jeugdigen die wel thuis wonen.

- › Jeugdigen leiden een voor hen zo gewoon mogelijk leven, inclusief onderwijs en vrijetijdsbesteding.

Professionals hebben een respectvolle houding naar de jeugdigen.

Gezien de kwetsbaarheid van jeugdigen die niet meer thuis kunnen wonen, is het van belang dat jeugdigen worden opgevangen en verzorgd door professionals die niet alleen deskundig zijn in het omgaan met jeugdigen met specifieke hulpvragen/problematiek, maar die ook een vertrouwensrelatie met jeugdigen kunnen opbouwen⁸. Het is van belang dat professionals tijd en aandacht hebben voor de jeugdigen, goed kunnen luisteren en de jeugdigen serieus nemen. Op deze manier wordt bevorderd dat jeugdigen zich veilig en thuis voelen en zich kunnen ontwikkelen. Professionals dienen zich bewust te zijn van hun voorbeeldrol ten opzichte van opgroeiende jeugdigen. Hiervoor is het belangrijk dat er sprake is van een aanspreekcultuur binnen de organisatie, waarbij professionals alert zijn op het gedrag van hun collega's.

- › Professionals hebben tijd en aandacht voor de jeugdigen.

⁴ In de Q4C-Kwaliteitsstandaarden komt het belang van een veilig thuis naar voren: "Ik woon op een plek waar ik veilig ben en me thuis voel" (standaard 14).

⁵ In de Q4C-Kwaliteitsstandaarden wordt de wens van jeugdigen om mee te praten en invloed te hebben op hun leefomgeving benadrukt (standaard 13).

⁶ Guidelines for the alternative care of Children, richtlijn 123.

⁷ Richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming. Richtlijn residentiële zorg: www.richtlijnenjeugdhulp.nl.

⁸ Het belang van het opbouwen van een positieve, veilige en stimulerende relatie met jeugdigen wordt benadrukt in richtlijn 90 van de richtlijnen voor alternatieve zorg.

Wat toetst de inspectie specifiek?

Cliëntenpositie

De aanbieder biedt jeugdigen en hun ouders voldoende mogelijkheden om voor hun individuele en gemeenschappelijke belangen op te komen.

Wanneer is het goed en waarom is dit belangrijk?

De aanbieder geeft de jeugdigen en hun ouders de mogelijkheid om voor hun individuele belangen op te komen.

Jeugdigen en hun ouders zijn voor veel zaken afhankelijk van de medewerking van of besluitvorming door de aanbieder. Dit maakt dat zij een kwetsbare positie hebben. Jeugdigen en hun ouders hebben op basis van de Jeugdwet dan ook het recht om zich uit te spreken over onvrede over de uitvoering van de hulp bij een onafhankelijke klachtencommissie⁹. Een onafhankelijke vertrouwenspersoon versterkt de positie van de jeugdigen en hun ouders door hen te adviseren en te ondersteunen bij het kenbaar maken van onvrede. Ook kan de onafhankelijke vertrouwenspersoon bijdragen aan een snelle en adequate klachtafhandeling en het doen opheffen van de onvrede. Als jeugdigen en ouders zich gehoord en serieus genomen voelen, zal dit bijdragen aan het resultaat van de jeugdhulp.

Waar aan kun je dat zien?

- › De aanbieder onderneemt actie, indien de jeugdigen en/of hun ouders aangeven ontevreden te zijn over de geboden hulp.
- › Jeugdigen en hun ouders kunnen een klacht indienen bij een onafhankelijke klachtencommissie.

⁹ De verwachtingen omtrent klachtrecht zijn gebaseerd op artikel 4.2.1, 4.2.2 en 4.2.3 van de Jeugdwet.

Wat toetst de inspectie specifiek?

Bestuurlijke organisatie

De aanbieder voorziet in de voorwaarden om verantwoorde hulp te leveren.

Wanneer is het goed en waarom is dit belangrijk?

De aanbieder voert systematisch kwaliteitsmanagement uit.

Aanbieders van jeugdhulp moeten, in navolging van de Jeugdwet en de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg, een kwaliteitsmanagementsysteem gebruiken om de kwaliteit van de hulp systematisch te monitoren en waar mogelijk te verbeteren. Het kwaliteitssysteem maakt zichtbaar wat de aanbieder onder hulp van goede kwaliteit verstaat en in hoeverre deze in de praktijk door de aanbieder wordt gerealiseerd. Het kwaliteitsmanagementsysteem maakt ook zichtbaar welke verbeteringen worden beoogd en gerealiseerd. Deze informatie is niet alleen bruikbaar voor de aanbieder, maar ook voor de professionals en de cliënten(raad).

De aanbieder zet gekwalificeerde professionals in.

Jeugdigen hebben recht op hulp van goed niveau. Professionals dienen de juiste kennis, vaardigheden en deskundigheid te hebben om verantwoorde hulp te bieden. De registratie van professionals garandeert dat de professionals voldoende gekwalificeerd zijn voor het uitvoeren van de hulp. Indien de aanbieder werkt met niet geregistreerde professionals, dient de aanbieder op andere wijze aan te tonen dat zij wel gekwalificeerd en capabel zijn om verantwoorde hulp te bieden aan jeugdigen en hun ouders.

De aanbieder voldoet aan de geselecteerde nalevingsnormen.

De Jeugdwet stelt eisen aan aanbieders. De inspectie heeft vijf nalevingsnormen geselecteerd¹⁰ waarop aanbieders worden getoetst. De inspectie kiest ervoor deze wettelijke eisen expliciet uit te lichten, omdat deze op zichzelf staande randvoorwaarden zijn voor het bieden van verantwoorde hulp. Om de veiligheid van jeugdigen te borgen dienen aanbieders te beschikken over een Verklaring Omtrent het Gedrag van personen die structureel contact hebben met jeugdigen en hun ouders en een Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Daarnaast is het uitgangspunt van het nationaal en internationaal recht dat niemand zonder wettelijke titel en zonder tussenkomst van een rechter in zijn vrijheden mag worden beperkt of van zijn vrijheid mag worden beroofd. Om deze reden stelt de inspectie, in navolging van de Jeugdwet, bodemeisen met betrekking tot opname in accommodaties voor gesloten jeugdhulp en het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen¹¹.

Waarom kun je dat zien?

- › De aanbieder heeft een visie op hoe zij verantwoorde hulp biedt.
- › De aanbieder waarborgt dat de professionals werken volgens de professionele standaarden.

- › De aanbieder werkt met geregistreerde professionals, tenzij de inzet van een niet geregistreerde professional niet afdoet aan de kwaliteit van de hulp of noodzakelijk is voor de kwaliteit.

- › De aanbieder beschikt over een Verklaring Omtrent het Gedrag van personen die structureel contact hebben met de jeugdigen en hun ouders.
- › De aanbieder heeft een Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

¹⁰ De keuze voor de uit te lichten onderwerpen kan in de loop van de tijd veranderen, naar gelang de jaarprogrammering van de inspectie of specifieke vragen die op de inspectie af komen. Dit laat echter onverlet dat als de inspectie constateert dat een aanbieder de wet- en regelgeving niet naleeft, zij opdracht kan geven tot herstel van de tekortkoming.

¹¹ De bodemeisen met betrekking tot geslotenheid en vrijheidsbeperkende maatregelen staan in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet en in het vervolg signalement Inspectie Jeugdzorg 'Beoordeling plaatsingen gesloten jeugdhulp zonder machtiging kinderrechter'.

3. Definities

- Onder ‘aanbieder’ verstaat de inspectie de (individuele) jeugdhulpaanbieder en de gecertificeerde instelling voor jeugdbescherming en jeugdreclassering als bedoeld in artikel 1.1 van de Jeugdwet¹².
- Onder ‘geregistreerde professionals’ verstaat de inspectie jeugdzorgwerkers die zijn geregistreerd of vooraangemeld¹³ in het Kwaliteitsregister Jeugd en gedragswetenschappers die zijn geregistreerd of vooraangemeld in het Kwaliteitsregister Jeugd en alle BIG-geregisteerden.
- Onder ‘hulp’ verstaat de inspectie hulpverlening, begeleiding, behandeling, zorg, ondersteuning, etc.
- Onder ‘jeugdige’ verstaat de inspectie een persoon die de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt, of die tussen de 18 en de 23 jaar is en bij wie jeugdhulp nog steeds noodzakelijk is.
- Onder ‘netwerk’ verstaat de inspectie andere voor de jeugdige en of hun ouders belangrijke personen die tot de sociale omgeving van de jeugdige behoren.
- Onder ‘ouders’ verstaat de inspectie de gezaghebbende ouder, adoptiefouder, stiefouder of een ander die een jeugdige als behorend tot zijn gezin verzorgt en opvoedt, niet zijnde een pleegouder, zoals bedoeld in artikel 1.1 van de Jeugdwet.
- Onder ‘pleegouder’ verstaat de inspectie een persoon die een jeugdige die niet zijn of haar eigen kind of stiefkind is, als behorende tot zijn gezin verzorgt en daartoe een pleegcontract heeft gesloten met een aanbieder voor pleegzorg.
- Onder ‘professionals’ verstaat de inspectie alle personen die vanuit of namens de aanbieder jeugdhulp uitvoert.

¹² Wanneer een aanbieder voor jeugdhulp gebruik maakt van een onderaannemer of van zorgaanbod in het buitenland, dan gelden voor de daar verleende hulp dezelfde kwaliteitseisen als vastgelegd in het toetsingskader ‘Verantwoorde Hulp voor Jeugd’.

¹³ De vooraanmelding is bedoeld voor professionals die zich nog niet kunnen registreren in het Kwaliteitsregister Jeugd of in het BIG-register. Met een vooraanmelding wordt duidelijk dat de hulpverlener werkzaamheden verricht waarvan in het Kwaliteitskader Jeugd staat dat deze door geregistreerde professionals moeten worden uitgevoerd. Bronnen: www.skjeugd.nl, het Jeugd- of BIG-register.

Inspectie Jeugdzorg

Postbus 483
3500 AL Utrecht
088 37 00 230

info@inspectiejz.nl
www.inspectiejeugdzorg.nl

Ontwerp: hAAi, Rotterdam

Fotografie: Hollandse Hoogte

De foto in deze brochure betreft geen personen
in de jeugdzorg en zijn uitsluitend ter illustratie.

